

Sygn. akt I ACa 4/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 kwietnia 2016 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący	:	SSA Krzysztof Chojnowski (spr.)
Sędziowie	:	SA Bogusław Suter SO del. Grażyna Wołosowicz
Protokolant	:	Izabela Lach

po rozpoznaniu w dniu 28 kwietnia 2016 r. w Białymstoku

na rozprawie

sprawy z powództwa (...)w O.

przeciwko **F. K. (1) i A. P.**

o zapłatę

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Białymstoku

z dnia 28 października 2015 r. sygn. akt I C 1188/14

I. zmienia zaskarżony wyrok:

a) **w pkt. I w ten sposób, że utrzymuje w mocy nakaz zapłaty Sądu Okręgowego w Białymstoku z dnia 5 maja 2014 roku, sygn. akt I Nc 39/14,**

b) **w pkt. II w ten sposób, że nakazuje pobrać od pozwanego A. P. na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Białymstoku kwotę 5.192,50 złotych tytułem brakujących kosztów sądowych,**

c) **w pkt. III w ten sposób, że uchyla rozstrzygnięcie w nim zawarte;**

II. zasądza od pozwanego A. P. na rzecz powoda(...)w O. kwotę 8.587,85 złotych tytułem zwrotu kosztów instancji odwoławczej.

(...)

UZASADNIENIE

(...)w O. wniosła o zasądzenie od F. K. (1) i A. P. solidarnie kwoty 95.837,41 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 15 marca 2014 r. Podała, że zawarła z F. K. (1) umowę o współpracy, w oparciu o którą pozwany dokonywał zakupu towaru dostępnego w ofercie handlowej spółki. Celem zabezpieczenia zapłaty, pozwany złożył deklarację weksla gwarancyjnego oraz weksel in blanco, których poręczycielem został A. P.. Pomimo kierowanych do obu pozwanych wezwań do zapłaty (wykupu weksla), nie uregulowali oni zadłużenia w całości. Dodała, że różnica pomiędzy kwotą z weksla, a wartością przedmiotu sporu wynika z faktu, że odstąpiła od dochodzenia od pozwanych części odsetek.

Nakazem zapłaty w postępowaniu nakazowym z dnia 5 maja 2014 r. Sąd Okręgowy w Białymstoku nakazał pozwanym, aby zapłacili solidarnie powódce kwotę 95.837,41 zł z odsetkami ustawowymi od dnia 15 marca 2014 r., a także kwoty 1.198 zł tytułem zwrotu części opłaty sądowej oraz 3.617 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Zarzuty od tego nakazu zapłaty (...), który wnosił o uchylenie nakazu w części dotyczącej jego osoby i oddalenie powództwa w tym zakresie. Podnosił, że na podstawie przedstawionych dowodów nie można stwierdzić, czy przedmiotowe roszczenie istnieje oraz czy kiedykolwiek powstało, co skutkuje brakiem możliwości skutecznego dochodzenia zapłaty na podstawie weksla. Zakwestionował zarówno ważność weksla, jak też autentyczność swojego podpisu pod poręczeniem i własnoręczne umieszczenie zapisu „poręczam za wystawcę”. Zarzucał wekslowi wadliwość formalną skutkującą nieważnością zobowiązania. Podkreślił, że powódka w żaden sposób nie udowodniła, ani istnienia, ani wysokości roszczenia wynikającego z umowy o współpracę z dnia 25 stycznia 2013 r. Nie dołączyła bowiem dowodów potwierdzających wykonanie świadczenia wzajemnego i dostarczenia towarów F. K. (1).

W odpowiedzi (...) wskazała, że do pozwu dołączyła odpisy faktur VAT, z których wynika kwota wierzytelności oraz termin płatności poszczególnych należności, jak również dowody dostawy potwierdzające odbiór towaru przez osoby upoważnione z ramienia pozwanego. Podała też, że A. P. udzielił poręczenia wekslowego na odwrocie weksla, nie zaś, jak twierdził na odrębnej kartce papieru. Zaprzeczyła też, aby zwrot „poręczam za wystawcę” został umieszczony na odwrocie weksla dopiero po złożeniu podpisu przez pozwanego bądź przez inną osobę.

W dniu 30 maja 2014 r. nakaz zapłaty uprawomocnił się w stosunku do F. K. (1).

Wyrokiem z dnia 28 października 2015 r. Sąd Okręgowy w Białymstoku uchylił nakaz zapłaty z dnia 5 maja 2014 r. odnośnie pozwanego A. P. i w tym zakresie oddalił powództwo; nakazał pobrać od (...) w O. na rzecz Skarbu Państwa kwotę 5.192,50 zł tytułem nieziszczonych kosztów procesu; zasądził od powódki na rzecz pozwanego A. P. kwotę 3.617 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Orzeczenie to zapadło w oparciu o następujące ustalenia faktyczne.

W dniu 25 sierpnia 2013 r. (...)w O. zawarła z F. K. (1) umowę współpracy nr (...) na sprzedaż towarów oferowanych przez spółkę na określonych w jej ofercie handlowej warunkach - na czas nieokreślony. W § 5 umowy ustalono, że zabezpieczeniem wierzytelności wynikających z umowy będzie weksel in blanco wystawiony przez pozwanego. W związku z tym F. K. (1) złożył powódce deklarację weksla gwarancyjnego oraz weksel in blanco, których poręczycielem wekslowym został A. P., który miał zobowiązać się do zapłaty należności przysługujących spółce od nabywcy. Na odwrocie weksla widnieje zapis: „Poręczam za wystawcę” oraz dane osobowe A. P. wraz z podpisem.

Za zakup materiałów powódka wystawiała F. K. (1) faktury VAT z odroczonymi terminami płatności. Do akt sprawy przedłożony został również szereg listów przewozowych, podpisanych przez pozwanego bądź upoważnionego pracownika, na okoliczność faktycznie dokonywanych dostaw i odbioru zamówionego towaru.

W okresie objętym umową F. K. (1) dokonywał nieregularnych wpłat na konto powódki, które były rozliczane zgodnie z dyspozycjami zawartymi w tytule przelewu. Nie pokryły one jednak całości zadłużenia. Wobec uchylania się F. K. (1) od spełnienia świadczenia, powodowa spółka wezwała go do zapłaty kwoty 98.730,18 zł.

Wobec braku reakcji ze strony pozwanego, powódka wypełniła weksel na kwotę 95.936,92 zł, o czym stosownymi pismami wraz z wezwaniami do jego wykupu, zostali powiadomieni zarówno wystawca weksla F. K. (1), jak też poręczyciel A. P.. Pomimo to należność wynikająca z weksla nie została uiszczona.

W tak ustalonym stanie faktycznym, Sąd Okręgowy doszedł do przekonania, że brak było podstaw do uwzględnienia powództwa w stosunku do A. P..

Wstępnie zaznaczył, że powódka przedkładając faktury za zakup towaru oraz protokoły dostaw, w sposób nie budzący wątpliwości wykazała istnienie stosunku zobowiązaniowego z F. K. (1). Także sam pozwany K., przesłuchiwany w charakterze strony, nie kwestionował zasadności żądań powódki i potwierdził fakt nieuregulowania wszystkich należności za zakupiony towar.

Za niezasadne uznał również zarzuty dotyczące wadliwości formalnej weksla załączonego do pozwu. Stwierdził, że zawierał on wszystkie niezbędne elementy wymagane od weksla w art. 101 ustawy z dnia 29 kwietnia 1936 r. Prawo wekslowe, a więc: nazwę „weksel” w samym tekście dokumentu, przyrzeczenie bezwarunkowe zapłacenia oznaczonej sumy pieniężnej, oznaczenie terminu płatności, oznaczenie miejsca płatności, nazwisko osoby, na której rzecz zapłata ma być dokonana, oznaczenie daty i miejsca wystawienia wekslu oraz podpis wystawcy wekslu. W związku z tym uznał, że umieszczenie w nagłówku weksla określenia „wzór” nie powoduje jego nieważności.

W związku z zakwestionowaniem przez pozwanego A. P. autentyczności podpisu na poręczeniu wekslowym oraz zapisu „poręczam za wystawcę”, Sąd I instancji dopuścił dowód z opinii biegłej z zakresu klasycznych badań dokumentów. W opinii tej biegła A. K., w oparciu o materiały kreślone na polecenie, bezwzględnie oraz pochodzące z akt sprawy ustaliła, że zapisy słowne „poręczam za wystawcę” usytuowane na rewersie oryginału „Wzoru weksla” nie zostały nakreślone przez A. P., zaś skrócony podpis od brzmienia: (...) usytuowany na rewersie oryginału „Wzoru weksla” został prawdopodobnie nakreślony przez tego pozwanego.

Mając na uwadze wnioski płynące z niekwestionowanej przez żadną ze stron opinii, Sąd zauważył, że zgodnie z art. 31 ustawy prawo wekslowe poręczenie wekslowe powstaje przez umieszczenie na wekslu albo na przedłużku, podpisu poręczyciela oznaczonego wyrazem „poręczam” lub innym zwrotem równoznacznym, przy czym nie jest wymagane, aby wyraz ten umieścił poręczyciel. Istotne jest jednak, aby odzwierciedlał on rzeczywistą wolę poręczenia wekslowego za określoną osobę.

W sytuacji zaś, gdy osoba podpisana na odwrocie weksla zaprzecza, by wpisała wyraz „poręczam” albo kogoś do tego upoważniła, a także zaprzecza, że podpisała weksel jako poręczyciel wekslowy, to na posiadaczu weksla ciąży obowiązek udowodnienia, że podpis ma charakter poręczenia. Skoro więc z opinii biegłej wynika, że autorem słów „poręczam za wystawcę” nie był A. P., zatem nie może on być traktowany jako poręczyciel wekslowy i nie zachodzą podstawy jego odpowiedzialności wekslowej. Sąd I instancji wskazał, że skoro słowa te zostały umieszczone na odwrocie weksla po lewej stronie od danych osobowych i podpisu i to już po ich złożeniu, zatem w takiej sytuacji to na posiadaczu weksla ciąży obowiązek udowodnienia, że podpis ma charakter poręczenia.

W ocenie Sądu powódka temu obowiązkowi nie podołała (art. 6 k.c.). Nie przedstawiła żadnych miarodajnych dowodów, które uzasadniałyby przyjęcie, że A. P. był rzeczywistym poręczycielem wekslowym, a znajdujący na rewersie weksla zwrot zgodny z jego wolą. Tym samym nie wykazała, że przysługiwała jej względem tego pozwanego wierzytelność.

O kosztach orzekł na podstawie art. 98 k.p.c. w zw. z § 6 pkt 6 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu.

Apelację od tego wyroku wniosła powódka, która zarzuciła Sądowi I instancji:

1. naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 231 k.p.c. przez uznanie, że zgłoszone przez nią środki dowodowe nie pozwalają na uznanie, że A. P. był poręczycielem wekslowym;

2. poczynienie ustaleń sprzecznych z zebrany materiał dowodowy i przyjęcie, że:

- zwrot „poręczam” został umieszczony na odwrocie weksła po lewej stronie od danych osobowych i podpisu już po ich złożeniu przez pozwanego, wobec czego to na posiadaczu weksła spoczywa obowiązek wykazania, że podpis ten miał charakter poręczenia,

- A. P. nie upoważnił nikogo do opatrzenia swojego podpisu na rewersie weksła słowem „poręczam”,

- F. K. (2) nie był świadkiem nakreślenia tekstu na odwrocie weksła przez A. P.,

3. naruszenie art. 6 k.c. w zw. z art. 31 ustawy prawo wekslowe i przyjęcie, że to na niej jako posiadaczu weksła ciążył obowiązek wykazania, że podpis złożony na odwrocie weksła przez A. P. miał charakter poręczenia.

Wnosiła o zmianę wyroku przez utrzymanie w całości nakazu zapłaty z dnia 5 maja 2014 r. albo uchylenie wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja zasługiwała na uwzględnienie.

Wstępnie wskazać należy, że w sprawie było bezspornym, iż weksel na którym opierało się żądanie pozwu, miał charakter gwarancyjny, tj. miał zabezpieczać roszczenia (...)w O. wynikające z łączącej ją z F. K. (1) umowy współpracy nr (...) na sprzedaż towarów oferowanych przez spółkę na określonych w jej ofercie handlowej warunkach.

Taki charakter weksła oraz fakt, że nie był on przedmiotem obrotu i pozostał w posiadaniu pierwszego wierzyciela wekslowego, oznacza, że abstrakcyjność wynikającego z niego zobowiązania wekslowego podlegała złagodzeniu, co skutkowało m.in. tym, że jego wystawca oraz poręczyciel mogli powoływać się zarówno na zarzuty obiektywne, ale także i na zarzuty subiektywne, czyli oparte na stosunkach osobistych między stronami umowy. Inaczej mówiąc, pozwany w niniejszej sprawie A. P. mógł po wydaniu nakazu zapłaty, kwestionować nie tylko ważność weksła oraz jego poręczenia, ale także spór przenieść także na grunt stosunku podstawowego i wykazywać wszelkie okoliczności wyłączające jego odpowiedzialność.

W związku z tym, że z takich uprawnień pozwany skorzystał wnosząc zarzuty od nakazu zapłaty, Sąd Apelacyjny przechodząc do rozpoznania apelacji, na wstępie za zasadne uznał podzielić ocenę wyrażoną przez Sąd I instancji o braku podstaw do zakwestionowania ważności weksła wystawionego przez F. K. (1).

Zauważyć należy, że zobowiązanie wekslowe jest zawsze zobowiązaniem pisemnym, na co wskazuje art. 1 i art. 101 ustawy z dnia 28 kwietnia 1936 r. Prawo wekslowe. Żaden natomiast przepis prawa wekslowego nie określa, na czym może być wystawiony weksel. Przyjmuje się, że weksel dla swej ważności może być napisany na formularzu specjalnie przygotowanym przez wystawcę, trasata lub wierzyciela albo nawet na kartce papieru, byleby zawierał wszystkie elementy niezbędne dla ważności weksła. Dlatego też przepisy art. 2 i art. 102 ust. 1 ustawy z dnia 28 kwietnia 1936 r. Prawo wekslowe zawierają sankcję nieważności jedynie dla weksli, którym brak istotnych cech weksła. W sytuacji więc, gdy dołączony do akt sprawy weksel zawiera wszystkie wymagane prawem elementy, całkowicie niezasadnym jawił się zarzut pozwanego, że posłużenie się przez wystawcę weksła blankietem zawierającym sformułowanie „wzór weksła” skutkowało utratą ważności tego dokumentu.

Odnosząc się zaś do kwestii dotyczących poręczenia tego weksła, przede wszystkim podać trzeba, że artykuł 31 ustawy Prawo wekslowe reguluje zarówno formę i treść poręczenia wekslowego. Wskazuje, gdzie należy umieścić podpis awalisty, aby stanowił poręczenie wekslowe, formę i treść awalu oraz określa sposób składania podpisu w charakterze poręczyciela wekslowego. Prawo wekslowe ściśle reglamentuje zatem formę awalu (poręczenia),

albowskiem może być on dokonany wyłącznie przez złożenie podpisu na wekslu lub na przedłużku wraz z jednoczesnym oświadczeniem „poręczam”, „aval”, „per aval”, „gwarantuję” lub równoznacznym. Zaznaczyć przy tym należy, że umieszczenie poręczenia na wekslu oznacza, że może być ono udzielone również na jego odwrotnej stronie oraz na wypełnienie tekstu poręczenia przez inną osobę, a nie przez samego poręczyciela. Wystarczy zatem, że podobnie jak w okolicznościach niniejszej sprawy, na wekslu znajdzie się słowo „poręczam” lub innym zwrot równoznaczny, pod którym podpisze się poręczyciel. W braku wyraźnego wskazania, za kogo dano poręczenie, uważa się, że poręczenia udzielono za wystawcę.

W rozpoznawanej sprawie na odwrocie weksła znajduje się właśnie wyraz „poręczam” i podpis A. P.. Wprawdzie autentyczność tego podpisu, podobnie jak podpisu na deklaracji wekslowej, była kwestionowana przez pozwanego, tym niemniej wątpliwości na tym tle rozwiała opinia sporządzona przez biegłą z zakresu badań pisma i podpisów mgr A. K.. Przedmiotowa opinia została sporządzona w sposób rzetelny, jasny i spójny, przez eksperta posiadającego odpowiednie kompetencje do jej przygotowania. Wskazuje metodykę opracowania, sposób badań, które doprowadziły biegłą do wysnucia ostatecznych wniosków. Wnioski końcowe pisemnej opinii zostały sformułowane w sposób jednoznaczny, są wyczerpujące i zostały dostatecznie umotywowane. Niniejsza opinia stanowiła logiczną całość i co najważniejsza, ostatecznie nie była kwestionowana przez żadną ze stron.

Wprawdzie zdaniem Sądu I instancji, udzielone na odwrocie weksła poręczenie było niewiarygodne w tym sensie, że nie odzwierciedlało oświadczenia woli A. P., które miało wynikać z jego treści, gdyż zwrot „poręczam” został umieszczony na odwrocie weksła po lewej stronie od danych osobowych i podpisu już po ich złożeniu przez pozwanego, tym niemniej Sąd Apelacyjny po analizie akt sprawy, doszedł do przekonania, że strona powodowa zaoferowała dostateczną ilość materiału dowodowego, który pozwalał na przyjęcie, że złożony przez A. P. na odwrocie weksła podpis, miał charakter poręczenia.

Wprawdzie pozwany kwestionował wolę poręczenia za zobowiązania F. K. (1) i w trakcie procesu prezentował stanowisko, że nigdy takowego poręczenia nie udzielał, tym niemniej okoliczności tej przeczy fakt wypełnienia przez niego deklaracji wekslowej, w której jego podpis widnieje pod wydrukowanym oświadczeniem o poręczeniu za wystawcę weksła. W takiej zaś sytuacji nie ma żadnych podstaw, aby podpisy złożone przez A. P., zarówno na odwrocie weksła, jak i na deklaracji wekslowej, traktować inaczej niż zmierzające do udzielania poręczenia wekslowego.

Odpowiedzialność pozwanego w niniejszej sprawie kształtowana jest zatem przez przepisy prawa wekslowego. Zgodnie zaś z art. 32 prawa wekslowego, poręczyciel odpowiada tak samo, jak ten, za kogo poręczył. Z przepisu tego wynika, że zobowiązanie poręczyciela ma charakter samodzielny, a zwolnienie się od odpowiedzialności wystąpi raczej wyjątkowo. W grę wchodzić mogą jedynie sytuacje, gdy - zgodnie z prawem wekslowym - na skutek wady formalnej nie powstało zobowiązanie osoby, za którą udzielono poręczenia. Poręczyciel – o czym była już mowa na wstępie – mógłby zatem skutecznie uwolnić się od odpowiedzialności, podnosząc zarzut oparty na stosunkach osobistych z wystawcą.

Do tego rodzaju zarzutów szczegółowo ustosunkował się Sąd I instancji w uzasadnieniu wyroku, wskazując zarówno na wiarygodność dowodów w postaci przedłożonych przez powódkę faktur za sprzedane towary oraz protokołów ich dostaw, a przede wszystkim na przyznanie przez stronę stosunku zobowiązaniowego, czyli F. K. (1), faktu nie opłacenia należności dochodzonych pozwem. W takiej zaś sytuacji Sąd Apelacyjny ustalenia te, jak i dokonaną na ich podstawie ocenę prawną, przyjmuje za własne i nie widzi potrzeby ich ponownego przytaczania.

Na marginesie jedynie należy zauważyć, że udzielenie przez A. P. poręczenia na dokumencie zatytułowanym deklaracja wekslowa, skutkowało także powstaniem po jego stronie odpowiedzialności o której mowa w art. 876 k.c. W myśl zaś tego przepisu poręczyciel zobowiązuje się względem wierzyciela wykonać zobowiązanie na wypadek, gdyby dłużnik zobowiązania nie wykonał. Oznacza to zaś, że nawet w przypadku uznania za nieważne poręczenia wekslowego (co jednak nie miało miejsca w okolicznościach niniejszej sprawy), pozwany A. P. ponosiłby odpowiedzialność solidarnie z F. K. (1), jak poręczyciel cywilny. Oświadczenie, iż deklarował on, że poręcza solidarnie za dłużnika oraz że akceptuje postanowienia deklaracji dotyczące uzupełnienia weksła własnego in blanco, w istocie jest równoznaczne z zawarciem umowy poręczenia. Jak bowiem wyjaśnił Sąd Najwyższy „nie jest wyłączona możliwość potraktowania

pisma zatytułowanego «deklaracja» (wekslowa) jako poręczenia cywilnego, jeżeli w tejże deklaracji będą wszystkie przesłanki niezbędne do ważnego poręczenia cywilnego, w szczególności gdy weksel gwarancyjny in blanco na skutek pomyłki przy jego wypełnianiu nie może być podstawą dochodzenia roszczenia” (por. wyrok z 22 października 1975 r. IV PR 162/75, OSNCP 1976/6, poz. 147, wyrok z 24 sierpnia 1988 r., IV PR 189/88).

Uznając zatem za w pełni uzasadnione zarzuty apelacji wniesionej przez powodową spółkę, Sąd Apelacyjny na mocy art. 386 § 1 k.p.c. zmienił zaskarżony wyrok i utrzymał w mocy nakaz zapłaty z dnia 5 maja 2014 r. także w części dotyczącej pozwanego A. P.. Konsekwencją takiego orzeczenia była również konieczność korekty rozstrzygnięcia o kosztach postępowania pierwszoinstancyjnego i dostosowania go do ostatecznych wyników sprawy.

O kosztach postępowania odwoławczego postanowiono zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik procesu określoną w art. 98 § 1 k.p.c. i 108 k.p.c. W związku z tym zasądzono od pozwanego na rzecz powódki kwotę 8.587,85 zł tytułem zwrotu kosztów instancji odwoławczej, na którą składały się: 4.792 zł – tytułem zwrotu uiszczonych przez powódkę opłaty od apelacji, 2.700 zł tytułem zwrotu poniesionych przez nią kosztów zastępstwa procesowego (w minimalnej stawce wynagrodzenia pełnomocnika ustalonej w oparciu o przepis § 6 pkt 6) w zw. z § 12 ust. 1 pkt 2) rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz.U. z 2002 r. Nr 163, poz. 1348) oraz 1.095,85 zł tytułem zwrotu kosztów stawiennictwa pełnomocnika na rozprawie apelacyjnej.

(...)

(...)

(...)